STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE
Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2026, nr. 3(193)

CZU: [321.01 + 327.01](091) **https://doi.org/10.59295/sum3(193)2026_35**

ISTORIOGRAFIA ȘI EVOLUȚIA METODOLOGICĂ A CERCETĂRII CONCEPTULUI DE INTERES NAȚIONAL

Ștefan ȚÎBULEAC,
Universitatea de Stat din Moldova

Conceptul de interes național ocupă un loc central în teoria relațiilor internaționale și în practica politicii externe, însă conținutul său nu a fost niciodată static. De-a lungul timpului, acest concept a cunoscut o evoluție îndelungată: de la primele reflecții asupra rațiunii de stat din Antichitate și epoca modernă timpurie, până la abordările contemporane dezvoltate în realism, liberalism, constructivism și teoriile critice. Autorul analizează principalele etape ale istoriografiei interesului național și evidențiază transformările metodologice care au marcat cercetarea acestui concept. Sunt examinate trecerea de la interpretările centrate pe putere și supraviețuire la perspectivele care includ identitatea, discursul, interdependența și nivelurile multiple ale intereselor. Se argumentează că interesul național rămâne o categorie relevantă analitic, dar care necesită o abordare istorică, critică și interdisciplinară pentru a evita atât simplificările excesive, cât și utilizarea sa pur retorică.

Cuvinte-cheie: *interesul național, securitatea națională, interesul statului, rațiune de stat, realism, liberalism, constructivism.*

HISTORIOGRAPHY AND THE METHODOLOGICAL EVOLUTION OF RESEARCH ON THE CONCEPT OF NATIONAL INTEREST

The concept of national interest holds a central place in international relations theory and foreign policy practice, yet its meaning has never been fixed. Over time, it has undergone a long historical evolution: from early reflections on reason of state in Antiquity and the early modern period to contemporary approaches developed within realism, liberalism, constructivism and critical theory. This article examines the main stages in the historiography of national interest and highlights the methodological transformations that have shaped its study. It traces the shift from power- and survival-centered interpretations toward perspectives that incorporate identity, discourse, interdependence and multiple levels of interest formation. The article argues that national interest remains an analytically useful category, but one that requires a historical, critical and interdisciplinary approach in order to avoid both excessive simplification and its purely rhetorical use in political practice.

Keywords: *national interest, national security, state interest, reason of state, realism, liberalism, constructivism.*

Introducere

Conceptul de interes național este una dintre categoriile cele mai frecvent invocate pentru a descrie și a explica orientările unui stat în plan extern, dar și pentru a justifica, în plan intern, priorități strategice și decizii cu impact major. În limbajul practic al guvernării, „interesul național” indică direcția generală a acțiunii statului, ierarhizează scopuri (securitate, dezvoltare, prestigiu, coeziune) și oferă o bază de legitimare publică. În limbajul științific, aceeași formulă este utilizată ca instrument analitic pentru a interpreta comportamentul actorilor statali și pentru a înțelege dinamica ordinii internaționale. Cu toate acestea, dificultatea centrală a conceptului constă în „elasticitatea” sa: în funcție de epocă, regim, doctrine și context, „interesul național” poate fi definit îngust (supraviețuire și securitate) sau larg (bunăstare, identitate, valori, instituții).

O constatare importantă a istoriografiei este că această elasticitate a produs, uneori, o ambiguitate a preciziei teoretice. Raymond Aron avertiza că termenul „interes național” poate deveni o „formulă” atât de nedeterminată încât riscă să alunece spre nonsens sau „pseudoteorie” [1]. Totuși, ambiguitatea nu anulează valoarea metodologică a conceptului. Dimpotrivă, cercetarea contemporană insistă că interesul național rămâne relevant tocmai fiindcă, odată formulat, el structurează scopurile statului și funcționează ca resursă de legitimare a acțiunii publice; în acest sens, el este important atât ca orientare reală a politicilor, cât și ca instrument discursiv [15].

În continuare sunt urmărite, în ordine logică și istorică, principalele etape ale evoluției conceptului și ale metodologiilor de cercetare asociate: de la ideile timpurii despre interesul ca normă a supraviețuirii — la interesul ca scop politic al statului și, ulterior, la consacrarea interesului național în secolul XX (în special prin realism), apoi la revizuirile neorealiste, extinderile liberale și relecturile constructiviste și critice. Accentul este pus pe dimensiunea istoriografică din (cum s-a schimbat semnificația conceptului) și pe implicațiile metodologice (cum s-au schimbat instrumentele de analiză: de la modele sistemice la abordări interdisciplinare și analize de discurs).

Rezultate obţinute şi discuţii

Prima etapă istoriografică a conceptului este legată de observația că, încă din Antichitate, narațiunile despre războaie și rivalități politice descriu comportamente orientate de utilitate, avantaj și securitate colectivă, chiar dacă nu utilizează sintagma modernă „interes național”. În istoria războiului peloponesiac, Thucydides oferă un cadru de interpretare în care actorii politici își justifică acțiunile prin calcul de putere, teamă și beneficiu, făcând vizibilă logica utilității politice a cetății [12]. Pentru istoriografie, importanța acestui moment nu constă în identificarea unui „termen” identic cu cel modern, ci în identificarea unei raționalități politice care va fi ulterior conceptualizată ca interes al statului sau al națiunii.

În modernitatea timpurie, această raționalitate este formulată mult mai explicit prin doctrina raison d'État (rațiunea de stat), asociată cu ideea că statul are un principiu propriu al conservării și consolidării sale. În această linie, Niccolò Machiavelli, în *Il Principe* (1513), separă în mod influent politica de morală și afirmă că, pentru salvarea statului, conducătorul poate fi constrâns să depășească normele etice obișnuite [7]. În interpretarea clasică a acestei tradiții, aici se conturează un nucleu al gândirii realiste: politica devine o sferă autonomă, în care „necesitatea” și „securitatea” pot prevala asupra imperativelor morale abstracte.

Istoriografia rațiunii de stat a evidențiat apoi, în secolele XVI–XVII, consolidarea ideii că interesul statului este „legea supremă” a guvernării. Evocarea cardinalului Richelieu ca exponent al acestei logici exprimă, de regulă, trecerea către o practică sistematică în care alianțele, războiul și diplomația sunt evaluate prin criteriul avantajului strategic al statului, nu prin loialități confesionale sau norme morale universale. În această etapă, ceea ce se cristalizează este „interesul de stat” ca motiv dominant al politicii interne și externe – primatul utilității statului asupra altor considerente, în special în condiții de competiție și amenințare.

În epoca modernă, interesul statului devine obiect de reflecție filozofică asupra naturii statului, suveranității și legitimității. Un reper relevant este Georg Wilhelm Friedrich Hegel, pentru care statul este expresia unei eticități obiective și a unei idei morale realizate istoric; în logica sa, statul acționează ca un „individ” în raport cu alte state și își afirmă suveranitatea și independența [4]. Într-o asemenea viziune, interesele statului pot căpăta un caracter aproape „sacralizat”, fiind asociate cu realizarea rațiunii istorice și cu menținerea ordinii politice.

În contrast cu astfel de interpretări, filozofii iluminismului au încercat să găsească formule de armonizare între interesul statului și principii morale universale. În cadrul proiectelor normative ale iluminismului, interesul național nu ar trebui să fie pur și simplu expresia forței, ci să fie compatibil cu rațiunea morală și juridică a unui sistem internațional mai stabil; un exemplu major este reflecția lui Immanuel Kant asupra păcii și ordinii juridice internaționale [5]. Din perspectiva istoriografiei conceptului, aici se formează o dilemă durabilă: poate statul să urmărească securitatea și puterea fără să se desprindă de moralitate?

Friedrich Meinecke a formulat această problemă în termeni istorico-teoretici, arătând că, din epoca lui Machiavelli, gândirea politică poartă „miezul” unei contradicții interne: între valori morale absolute și criterii relative ale oportunității politice [9]. În aceeași logică, rațiunea de stat nu echivalează automat cu amoralitatea: sarcina omului de stat ar fi să caute un echilibru între Ethos (normativitate) și Kratos (putere), adică o combinație istoric optimă între aspirațiile morale și imperativele securității. Istoriografic, această observație este decisivă: interesul național nu este doar un „scop”, ci și un concept complex, care se poate transforma fie într-o orientare strategică responsabilă, fie într-o paradigmă de *realpolitik* cinică, atunci când ruptura de normativitate devine totală [9].

În prima jumătate a secolului XX, sintagma „interes național” intră tot mai stabil în limbajul analitic și în dezbaterile despre politica externă. Un moment semnificativ în această direcție este asociat cu dezbate-

rile din spațiul american, unde autori precum Charles A. Beard au problematizat explicit noțiunea în raport cu politica externă și cu tensiunea dintre justificarea publică și interesele reale ale actorilor [2]. În același climat intelectual, Reinhold Niebuhr a analizat limitele moralității în politica internațională, contribuind la întărirea argumentului că statele acționează în condiții în care moralitatea abstractă este frecvent constrânsă de interes și putere [11]. Fără a fixa o definiție unică, această perioadă pregătește instituționalizarea conceptului în teoria relațiilor internaționale de după anul 1945.

Consacrarea majoră se produce în realismul clasic, în special prin Hans J. Morgenthau. În *Politics Among Nations* (1948), Morgenthau afirmă că politica externă trebuie gândită în termenii interesului național, înțeles prin raportare la putere în relațiile dintre state. Formula sa celebră – că omul de stat trebuie să gândească în categorii ale interesului național definit prin putere – stabilește un standard metodologic al realismului: interesul devine criteriu de interpretare a acțiunii statale în sistemul internațional [10]. În această paradigmă, interesul este legat de capacitatea de influență și de supraviețuire; dimensiunile economice și militare sunt, de regulă, centrale.

Într-o optică geopolitică apropiată, Alfred Thayer Mahan a legat interesul statului de putere, securitate și autoprezervare, fiind interesat de condițiile strategice care permit unui stat să-și apere „drepturile" și poziția prin preeminență maritimă [8]. În istoriografia conceptului, asemenea abordări arată că interesul național a fost adesea asociat cu infrastructura puterii (armată, economie, control strategic), mai ales în epoci dominate de rivalități între mari puteri.

În timpul Războiului Rece, interesul național a fost frecvent asimilat cu securitatea națională și cu logica supraviețuirii într-un sistem bipolar. O problemă metodologică importantă a acestei perioade este ambiguitatea conceptului de securitate: Arnold Wolfers a arătat că „securitatea națională" funcționează deseori ca „simbol ambiguu", capabil să mobilizeze consens, dar și să ascundă obiective diferite [17]. Prin extensie, interesul național, când este definit aproape exclusiv prin securitate, poate deveni fie prea îngust, fie prea elastic, în funcție de actorii care îl formulează.

În anii 1960–1970, schimbările contextului internațional și experiențe precum conflictele costisitoare – care nu se încadrau clar în logica apărării „vitale" – au stimulat diferențieri între interese vitale și interese secundare și au deschis calea către revizuiri teoretice. Una dintre cele mai influente a fost dezvoltarea neorealismului (realismului structural), asociată în principal cu Kenneth Waltz. În *Theory of International Politics* (1979), Waltz mută explicația de la moralitatea liderilor sau de la particularitățile interne ale statelor către structura sistemului internațional: în condiții de anarhie, statele sunt constrânse să urmărească, în primul rând, securitatea și supraviețuirea [14]. Metodologic, aceasta înseamnă că interesul național este tratat într-un sens minimal: multe alte obiective sunt reinterpretate prin prisma funcției de autoprezervare. Avantajul este rigoarea modelului; limita este abstracția față de diversitatea identităților, valorilor și instituțiilor interne.

În paralel cu realismul, liberalismul (și, mai devreme, idealismul interbelic) a propus o interpretare mai largă a interesului național. În această tradiție, interesul nu se reduce la putere; el poate include prosperitatea, drepturile, normele juridice și cooperarea instituțională. În logica liberală, statele pot identifica interese convergente, iar câștigurile absolute și interdependența pot conta mai mult decât avantajele relative. Robert O. Keohane, în *After Hegemony* (1984), a argumentat că, și într-o ordine anarhică, cooperarea poate fi stabilizată prin instituții și reguli, iar statele își pot recalibra interesele în raport cu beneficii pe termen lung [6]. Metodologic, acest pas lărgește câmpul cercetării: interesul devine mai mult decât „securitate", incluzând economia politică internațională și rolul instituțiilor.

Sfârșitul Războiului Rece a stimulat reevaluări teoretice: prăbușirea unei ordini considerate stabile a arătat limitele explicațiilor strict structural-materiale. Constructivismul, asociat în special cu A. Wendt, pornește de la teza că interesele nu sunt date în mod natural, ci se construiesc social în raport cu identitatea și idei împărtășite [16]. Din această perspectivă, interesul național devine variabil istoric: depinde de memoria colectivă, de ideologiile dominante, de discursul elitelor și de modul în care sunt construite categoriile de „amenințare", „prieten" și „dușman" [16]. Metodologic, constructivismul schimbă tipul de „dovezi" relevante: nu doar capabilitățile materiale sau poziția în sistem, ci și norme, reprezentări, discursuri și practici simbolice.

În această logică, dimensiunea geopolitică apare nu ca un element exterior interesului național, ci ca una dintre formele sale esențiale de manifestare în plan extern. Veaceslav Ungureanu argumentează complementaritatea dintre interesul național și interesul geopolitic, arătând că, în epoca postbipolară, securitatea națională a statelor, mai ales a marilor puteri, depinde în mare măsură de capacitatea acestora de a-și defini și promova interesele geopolitice într-un mediu internațional aflat în continuă reconfigurare. Din această perspectivă, interesul geopolitic exprimă dimensiunea externă, strategică și spațială a afirmării statului, fiind condiționat de resursele de putere, de reziliența internă, de predictibilitatea politicii externe și de existența unui context geopolitic favorabil [13, p. 131].

Abordările poststructuraliste insistă că „interesul național” poate funcționa ca instrument retoric de legitimare a unor politici ce pot reflecta interese de grup sau de regim. Într-o direcție similară, David Campbell arată că politicile de securitate pot construi identitatea internă a unui stat; astfel, interesul național poate apărea ca efect al discursului securității [3]. Implicația metodologică este majoră: analiza interesului național presupune examinarea textelor strategice, a discursurilor liderilor, a cadrării mediatice și a mecanismelor instituționale de producere a „adevărului” politic despre interes.

O extindere substanțială a conținutului interesului național este formulată și în literatura recentă dedicată interesului național al Republicii Moldova. Vasilii Sacovici, susține explicit că interesele naționale acoperă „toate sferele vieții” persoanei, societății și statului, fiind orientări conceptuale ale politicii interne și externe și ale priorităților de dezvoltare socio-economică [18, p. 192]. Totodată, autorul subliniază că interesul național este ancorat în specificul geografic, economic, politic și cultural al statului și că stabilitatea sa relativă provine tocmai din această combinație de factori, nu dintr-o definiție abstractă unică [18]. Aceste poziții sunt consonante cu direcția liberală (și, mai larg, cu direcțiile americane de „comprehensive security”), în sensul că interesul național este înțeles ca ansamblu de obiective integrate, nu ca simplă funcție militară.

Un exemplu în care asemenea combinații (securitate + prosperitate + valori) apar în documente contemporane este Strategia de securitate națională a SUA din 2025, care formulează interese fundamentale în termeni de protecție a populației, prosperitate economică și apărare a valorilor democratice [21]. În plan istoriografic, asemenea documente atestă o lărgire semantică semnificativă a conceptului de interes național, acesta depășind înțelesul său tradițional, predominant securitar, și integrând progresiv dimensiuni economice, democratice și tehnologice. În aceeași logică, strategiile recente de securitate națională ale unor state precum Germania și Regatul Unit relevă faptul că securitatea economică și protecția tehnologică sunt asumate drept componente constitutive ale interesului național, întrucât ele condiționează direct capacitatea externă de acțiune a statului.

În ceea ce privește exigența interdisciplinarității, o observație importantă este că interesul național are o structură multidimensională (politică, economică, socioculturală). În fine, etapa contemporană (secolul XXI) introduce complexitatea intereselor multi-nivel: interese naționale care se intersectează cu interese regionale (de exemplu, în cadrul Uniunii Europene), cu interese globale (climă, pandemii) și cu interese transnaționale (lanțuri economice, tehnologie) [20]. În acest cadru, metodologia cercetării devine inevitabil sintetică: combină explicația sistemică (constrângeri), analiza dialectică (tensiuni și schimbare) și instrumentele interdisciplinare (date economice, sociologice, culturale), fără a renunța la exigența riguroasă a delimitării conceptuale.

În același timp, cercetarea practic-aplicată a interesului național a dezvoltat instrumente specifice, coerente cu pluralismul teoretic. Analiza documentelor (strategii de securitate, doctrine, concepții de politică externă) rămâne metodă de bază: ea permite identificarea intereselor declarate și urmărirea schimbării lor în timp. Metoda comparativă (între state sau între perioade istorice) evidențiază diferențele de priorități în funcție de mărime, cultură strategică și poziție geopolitică. Studiile de caz permit reconstituirea modului în care actorii decidenți au înțeles și au implementat interesul în situații concrete, inclusiv prin analiza alternativelor și a constrângerilor. Analiza de discurs, devenită aproape obligatorie în cercetarea contemporană, investighează modul în care interesul național este formulat, stabilizat și folosit ca instrument de legitimare.

Concluzii

Istoriografia interesului național demonstrează că acest concept nu reprezintă o formulă conjuncturală a limbajului politic, ci o categorie cu o evoluție istorică îndelungată, modelată de transformările statului,

ale ordinii internaționale și ale paradigmelor de cunoaștere. De la ideea de rațiune de stat din modernitatea timpurie, orientată spre conservarea și întărirea puterii politice, până la viziunile realismului clasic și structural, iar ulterior la reinterpretările oferite de liberalism, constructivism și teoriile critice, interesul național și-a păstrat relevanța tocmai prin capacitatea sa de a integra sensuri diferite în contexte istorice distincte. Această continuitate nu exprimă stabilitatea conținutului său, ci, dimpotrivă, adaptabilitatea sa conceptuală și funcțională. În acest sens, interesul național a rămas constant atât un reper al acțiunii de stat, cât și un instrument teoretic de interpretare a conduitei internaționale.

Analiza istoriografică evidențiază, totodată, că ambiguitatea noțiunii constituie nu doar o dificultate, ci și una dintre principalele sale provocări epistemologice. Observația lui Raymond Aron privind tendința conceptului de a deveni o formulă vagă sau o pseudoexplicație își păstrează actualitatea, mai ales în contextul în care interesul național este adesea invocat pentru a justifica politici foarte diferite, uneori chiar contradictorii. Din această perspectivă, valoarea științifică a conceptului depinde de capacitatea cercetătorului de a-l ancora într-un cadru istoric concret, de a preciza nivelul la care operează – stat, societate, regim politic – și de a evita substituirea analizei prin retorică. Prin urmare, interesul național nu trebuie tratat ca o noțiune autosuficientă, ci ca o categorie ce reclamă delimitare conceptuală, contextualizare și verificare empirică.

Evoluția metodologică a cercetării interesului național confirmă trecerea de la explicațiile relativ unidimensionale la abordări tot mai complexe și mai integrate. Dacă în etapele inițiale accentul cădea în principal pe putere, securitate și supraviețuire, dezvoltările ulterioare au demonstrat că interesele statului sunt influențate și de instituții, interdependențe economice, valori, identități colective, reprezentări simbolice și discursuri de legitimare. Astfel, neorealismul a explicat interesul național prin constrângerile structurii internaționale, neoliberalismul a pus în evidență rolul cooperării și al instituțiilor, constructivismul a arătat că interesele sunt social construite, iar teoriile critice au insistat asupra faptului că formularea interesului național este și un act de putere discursivă. În consecință, cercetarea contemporană nu mai poate reduce interesul național nici la dimensiunea securitară, nici la cea economică, nici la cea identitară, luate separat, ci trebuie să îl abordeze ca pe un fenomen multidimensional, în care securitatea, dezvoltarea, legitimitatea instituțională și cultura politică se condiționează reciproc [18, p. 192; 18, p. 291].

În plan practic, această concluzie are o importanță deosebită. Slăbirea rigoarei conceptuale în definirea interesului național nu produce doar confuzie teoretică, ci poate afecta coerența viziunii strategice a statului, calitatea documentelor de politici și eficiența deciziilor publice. Cazurile în care strategiile sunt formulate fără o fundamentare teoretico-metodologică solidă arată că lipsa clarității în definirea interesului național se traduce rapid în incoerență instituțională, priorități fluctuante și dificultăți de implementare [19, p. 7]. Din acest motiv, interesul național trebuie înțeles nu doar ca temă de reflecție academică, ci și ca instrument practic de orientare strategică, a cărui utilitate depinde de precizia formulării și de adecvarea sa la realitățile istorice și contemporane.

Prin urmare, concluzia generală care se desprinde este că interesul național rămâne o categorie indispensabilă atât pentru analiză, cât și pentru guvernare, însă relevanța sa depinde de modul în care este utilizat. Conceptul își păstrează forța explicativă numai dacă este tratat cu prudență metodologică, cu sensibilitate față de context și cu deschidere interdisciplinară. În lipsa acestor condiții, conceptul riscă să se reducă la o etichetă politică flexibilă; în prezența lor, el continuă să ofere unul dintre cele mai utile cadre pentru înțelegerea finalităților, priorităților și direcțiilor de acțiune ale statului în mediul internațional contemporan.

Bibliografie:

1. ARON, R. *Paix et guerre entre les nations*. Paris: Calmann-Lévy, 1962. 820 p.
2. BEARD, C. A.; SMITH, G. H. E. *The Idea of National Interest: An Analytical Study in American Foreign Policy*. New York: The Macmillan Company, 1934. 583 p.
3. CAMPBELL, D. *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1992.
4. HEGEL, G. W. F. *Elements of the Philosophy of Right*. Ed. WOOD, A. W. Transl. NISBET, H. B. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.

5. KANT, I. *Zum ewigen Frieden: Ein philosophischer Entwurf.* Disponibil: https://www.gutenberg.org/ebooks/46873 [Accesat: 28.02.2026].
6. KEOHANE, R. O. *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton: Princeton University Press, 1984. 290 p. ISBN 978-0691021289.
7. MACHIAVELLI, N. *The Prince*. Disponibil: https://www.gutenberg.org/ebooks/1232 [Accesat: 28.02.2026].
8. MAHAN, A. T. *The Influence of Sea Power upon History, 1660–1783*. Boston: Little, Brown and Company, 1890.
9. MEINECKE, F. *Die Idee der Staatsräson in der neueren Geschichte*. München: R. Oldenbourg, 1924.
10. MORGENTHAU, H. J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knopf, 1948. 489 p.
11. NIEBUHR, R. *Moral Man and Immoral Society: A Study in Ethics and Politics*. New York: Charles Scribner's Sons, 1932. 288 p.
12. THUCYDIDES. *History of the Peloponnesian War*. Transl. WARNER, R. London: Penguin Classics, 1972. 672 p. ISBN 978-0140440393.
13. UNGUREANU, V. *Dimensiunea geopolitică a securităţii din perioada postrăzboi rece*. Chişinău: Editura USM, 2025. ISBN 978-9975-62-895-2
14. WALTZ, K. N. *Theory of International Politics*. Reading, MA: Addison-Wesley, 1979. 251 p. ISBN 978-0201083492.
15. WELDES, J. Constructing National Interests. În: *European Journal of International Relations*. 1996, vol. 2, nr. 3, p. 275–318. ISSN 1354-0661.
16. WENDT, A. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 452 p. ISBN 978-0521465571.
17. WOLFERS, A. "National Security" as an Ambiguous Symbol. În: *Political Science Quarterly*. 1952, vol. 67, nr. 4, p. 481–502. ISSN 0032-3195.
18. САКОВИЧ, В. А. *НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИНТЕРЕСЫ: ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ И ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ (на примере Республики Молдова)*. Кишинэу: Tipogr. „Print Caro", 2025. 408 с.
19. САКОВИЧ, В. А.; БЕНЮК, В. А.; КВИЛИНКОВА, Е. Н. и др. *НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИНТЕРЕСЫ МОЛДОВЫ В ДИСКУРСЕ ИСТОРИЧЕСКИХ И СОВРЕМЕННЫХ ВЫЗОВОВ*. Кишинев: IRIM, 2019. 441 с. ISBN 978-9975-56-704-6.
20. European External Action Service. A *Strategic Compass for Security and Defence.* Brussels, 2022. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass _en3_web.pdf [Accesat: 28.02.2026].
21. *National Security Strategy Of The United States Of America.* Washington: The White House. November 2025. Disponibil: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf [Accesat: 28.02.2026].

Date despre autor:
Ştefan ŢÎBULEAC, doctorand, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-3939-8442
E-mail: stefantibuleac91@gmail.com

Prezentat: 01.03.2026
Recenzat: 10.04.2026
Acceptat spre publicare: 20.05.2026